

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Вище професійну училище № 3 м. Мукачево

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії
ВПУ № 3 м. Мукачево

В.М. Мельничук

с.ч. 2018 р.

ПРОГРАМА

ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

З ПРЕДМЕТА УКРАЇНСЬКА МОВА (ДИКТАНТ)

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня *молодшого спеціаліста* на основі здобутого ОКР *кваліфікованого робітника* зі спеціальностей:

029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка

171 Електроніка

172 Телекомунікації та радіотехніка

Мукачево 2018

Програма має таку структуру:

1. Пояснювальна записка.
2. Основні вимоги до підготовки вступників.
3. Зміст навчального матеріалу.
4. Поради вступникові.
5. Критерії оцінювання правописних (орфографічних і пунктуаційних) умінь вступників.
6. Список рекомендованої літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Українська мова є державною мовою України. Це передбачає її пріоритетне використання в усіх сферах суспільного життя. Оволодіння українською мовою сприяє залученню до надбань культури українського народу, виробляє почуття впевненості у власних силах, допомагає свідомо мотивувати вибір майбутньої професії.

Програму вступного випробування з української мови укладено для осіб, які вступають на основі базової загальної середньої освіти на здобуття освітньокваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, відповідно до вимог і норм Державного стандарту базової середньої освіти, на основі чинної програми з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів (Українська мова. 5-12 класи. – К. : Ірпінь: Перун, 2005 (зі змінами, затвердженими наказом Міністерства від 29.05.2015 № 585)) на підставі додатка до листа Міністерства освіти і науки України від 17.08.2016р. № 1/9-437.

Програма складається з трьох розділів: перший - «Фонетика і орфографія» визначає основні і дуже важливі правила написання слів, знання яких є яскравою ознакою культури мови людини; другий - «Морфологія» вчить розрізняти одну частину мови від іншої (інколи тільки текст підказує, до якої частини мови належить те чи інше слово), знати їх творення і змінювання, від чого залежить їх написання; третій – «Синтаксис і пунктуація» долучає учнів до таємниць творення й вираження думки за допомогою речень, які є різні за побудовою, метою висловлення та інтонацією, - а значить, відмінні за пунктуаційними знаками.

Вступне випробування проходить у формі диктанту. Перевірці підлягають уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила та словникові слова, визначені для запам'ятовування; ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації. Диктант зручний тим, що ставить усіх в однакові умови, оскільки вступники не мають права на вибір тексту чи його розміру, можна встановити абсолютну грамотність кожного з екзаменованих. Той, хто пише диктант, не може ухилитися від запису продиктованого і, отже, приховати неміцне засвоєння певного матеріалу.

Для диктанту добираються тексти, максимально насичені вивченими орфограмами й пунктограмами. За метою висловлювання це можуть бути тексти-розповіді, описи чи міркування. Проте частіше це тексти комбінованого типу, в яких органічно поєднуються елементи всіх типів з монологічною і діалогічною формою викладу. Диктанти адаптовано до чинного правопису

сучасної української мови і методичних вимог навчальної програми з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів. Диктанти підібрані відповідно до основних правил орфографії та пунктуації. У них враховані такі вимоги: відображення рівня розвитку сучасної української мови; насиченість орфограмами та пунктограмами, різноманітною лексикою і стилістичними засобами, передбаченими програмою; відповідність нормам літературної мови. Тексти зорієнтовані на тематику культурологічної змістової лінії, тобто представляють українську літературу, історію, звичаї і традиції, мистецькі скарби, матеріальну і духовну культуру українського народу, загальнолюдські цінності. Тексти характеризуються відносною цілісністю і завершеністю, зрозумілі для всіх. Письмова робота з української мови у вигляді диктанту надає можливість об'єктивно перевірити писемну (орфографічну й пунктуаційну) грамотність вступників. Обсяг текстів диктантів становить 180-200 слів з урахуванням як самостійних, так і службових частин мови. Диктант триває одну астрономічну годину.

Вимоги до рівня підготовки вступника

Вступник повинен знати:

- Український алфавіт.
- Основні правила вживання звуків у різних позиціях слів.
- Вживання великої букви.
- Правила переносу частин слова.
- Правопис голосних. Правопис ненаголошених голосних.
- Чергування голосних і приголосних звуків.
- Спрощення в групах приголосних.
- Вживання м'якого знака та апострофа.
- Подвоєння та подовження приголосних. Правопис слів іншомовного походження.
- Відмінювання та правопис відмінкових закінчень іменників та прикметників.
- Правопис відмінкових форм числівника.
- Відмінювання і правопис займенників.
- Правопис дієслів.
- Правопис прислівників.
- Правопис прийменників, сполучників, часток.
- Правопис не, ні з різними частинами мови.
- Розділові знаки в простому реченні. Тире в простому неускладненому реченні. Розділові знаки між групою підмета і групою присудка.
- Однорідні члени речення. Розділові знаки між однорідними членами речення. Узагальнюючі слова і розділові знаки при них.
- Відокремлені члени речення. Відокремлені додатки та обставини. Відокремлені і невідокремлені означення. Прикладка як різновид означення. Розділові знаки при прикладці.
- Звертання. Розділові знаки при звертанні.
- Вставні слова і речення. Вставлені слова і речення. Складнопідрядні речення. Розділові знаки в складнопідрядних реченнях.

- Порівняльні звороти.
- Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.
- Пряма мова і розділові знаки при ній. Передача прямої мови непрямою.

Цитати. Розділові знаки при цитатах.

Вступник повинен уміти:

- Грамотно і охайно писати слова з різними орфограмами.
- Знаходити вивчені орфограми, пояснювати їх за допомогою правил.
- Правильно записувати слова з вивченими орфограмами.
- Правильно переносити слова.
- Правильно записувати складні, складноскорочені слова, аббревіатури.
- Знаходити і виправляти орфографічні помилки.
- Правильно ставити розділові знаки в реченнях з різними видами

зв'язку.

- Знаходити і виправляти пунктуаційні помилки на вивчені правила.

Зміст програми

1. Чергування голосних і приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Подвоєння і подовження приголосних.
2. Будова слова : відомості про основу слова і закінчення змінюваних слів, про корінь, префікс, суфікс і закінчення як значущі частини слова; вивчені орфографічні правила.
3. Творення слів : основні способи словотвору, правила переносу складних слів з рядка в рядок (односкладові частини складноскорочених слів та ініціальні й комбіновані аббревіатури).
4. Склад лексики сучасної української літературної мови за походженням. Власне українські слова. Синонімічне багатство мови: що вивчає лексика, загальні відомості про лексичне значення слова, синоніми, антоніми, омоніми, пряме і переносне значення слова; особливості власне української лексики в порівнянні із запозиченнями.
5. Загальні відомості про українську фразеологію. Роль фразеологізмів у мовленні: фразеологізми та їхні різновиди (синонімічні, антонімічні).
6. Принципи українського правопису. Основні орфограми в коренях, префіксах, суфіксах: принципи розрізнення орфограм, загальні ознаки чотирьох принципів українського правопису.
7. Складні випадки вживання апострофа і м'якого знака: групи знаків, співвідношення звуків і букв; правила вживання апострофа і м'якого знака.
8. Правопис іншомовних та складних слів : правила написання іншомовних слів українською мовою та правопис складних слів разом, окремо і через дефіс.
9. Стилiстичні засоби морфологiї: морфологiчні засоби стилiстики стосовно категорiї роду, категорiї числа, власних i загальних iменників, ступенiв порiвняння, стягнених i нестягнених форм, дiєслiвних категорiй.
10. Поняття про синтаксис та його основні одиниці : найважливіші відомості з синтаксису і пунктуації, основні одиниці синтаксису.
11. Прості двоскладні та односкладні речення : будову простого двоскладного речення, види односкладних речень.
12. Тире між підметом і присудком: правила використання, тире між

підметом і присудком, а також випадки, коли не ставиться тире між підметом і присудком.

13. Розділові знаки при прикладці : правила відокремлення прикладки за допомогою дефіса коми чи тире; визначення прикладки.

14. Однорідні члени речення: відомості про однорідні члени речення: правила вживання розділових знаків при однорідних членах речення.

15. Розділові знаки при відокремлених членах речення: які члени речення називаються відокремленими та уточнюючими: використання розділових знаків при відокремлених та уточнюючих членах речення.

16. Звертання: непоширені і поширені звертання; розділові знаки при звертанні.

17. Вставні слова та вставлені конструкції: відомості про вставні слова (словосполучення та речення); найчастіше вживані вставні слова словосполучення; вивчені пунктуаційні правила.

18. Типи складних речень. Складносурядні речення : відомості про складне речення, види складних речень (сполучникові і безсполучникові), засоби зв'язку між частинами складного речення, особливості будови складносурядного речення; правила розстановки розділових знаків між простими реченнями в складносурядному.

19. Складнопідрядні речення: відомості про складнопідрядні речення (у тому числі з кількома підрядними); види підрядних речень; правила вживання розділових знаків між частинами складнопідрядного речення.

20. Безсполучникові складні речення. Складні речення з різними видами зв'язку: відомості про безсполучникові складні речення та про будову складного речення з різними видами зв'язку: правила вживання розділових знаків між частинами таких речень.

21. Пряма і непряма мова. Цитати. Діалог : будову речень з прямою і непрямою мовою, з цитатами; особливості діалогу.

Поради вступникові

До вступного іспиту кожен готується фактично впродовж усіх років навчання. Та все ж звернімо увагу на кілька порад.

1. Не сподівайтесь, що складне вам не дістанеться. Якраз навпаки - найскладніші випадки, винятки можуть бути саме у вашому диктанті. Отже, вчіть усі правила.

2. Критично, вдумливо проаналізуйте свої помилки. Чому помилилися? Не знали правила зовсім? Переплутали з іншим? Були неуважними? Трапилося рідковживане слово? Не знали й ніколи не чули цього слова? Якщо знаєте причину помилки, легше запобігти їй.

3. Подумайте, які у вас можуть бути помилки. Скажімо, ви не дуже добре знаєте правила вживання апострофа чи помиляєтесь у написанні частки не з іншими словами, тоді в написаному тексті цілеспрямовано шукайте саме ці помилки.

4. Будьте уважні під час першого прочитання тексту: запам'ятайте заголовок; стежте за змістом та інтонацією; вловіть складні моменти, зорієнтуйтеся у них.

5. Не поспішайте писати слова, яких не знаєте. Після першого прочитання тексту запитайте екзаменатора, що означає незнайоме слово чи певний вислів. Пам'ятайте: помилка любить з'явитися там, де ви не розумієте значення слів, словоформ, синтаксичних структур.

6. Розчленуйте всю орфографію та пунктуацію на частини. Визначте, що в кожній є основним. Орфограми, що пишуться за фонетичним принципом (небо, зорі, ходити, маяк), вимагають лише уважного слухання. Для написання таких орфограм тренуйте слух. Це дає змогу грамотно писати навіть при відносно слабкому знанні правил.

7. Пам'ятайте, що існують такі правила орфографії, які розходяться з правилами орфоєпії: чується [стобойу], а пишеться з тобою; відповідно: [милуєс':а] - милуєшся та ін. Ці орфограми побудовані на граматичній основі. Тут потрібно добре знати будову слова, словотвір, частини мови та їх морфологічні ознаки, систему відмінювання й дієвідмінювання. До них належать відмінкові форми змінних частин мови, дієслівні форми, правопис суфіксів і префіксів та ін.

8. Серед пунктограм можна виділити інтонаційні, структурній змістові (сміслові). Найпростіше з інтонаційними: можна натренувати слух на окличну, питальну й розповідну інтонацію, на паузи. І якщо знати, якій інтонації та паузі котрий знак відповідає, то основний мінімум розділових знаків буде поставлений. Структурні пунктограми найважчі. Щоб ними користуватися, треба добре знати синтаксичну будову речення. Це основна кількість розділових знаків і основні правила їх уживання. Змістові (сміслові) пунктограми пов'язані зі структурними, бо синтаксична будова речення відображає його зміст, є формою логічного наповнення. Але один логічний зміст може мати кілька синтаксичних структур із різними розділовими знаками: як приїду - зайду, після приїзду зайду, коли приїду, то зайду.

9. Під час самотійної перевірки, якщо немає змоги прочитати написане вголос, бажано озвучити його подумки. Бо часто те, що ми написали, під час озвучування виявляється зовсім іншим.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності вступників є текстовий диктант. Перевірці підлягають:

- уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила і словникові слова, визначені для запам'ятовування;
- уміння ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації;
- уміння належним чином оформляти роботу. Перевірка диктантів здійснюється за традиційною методикою.

Обсяг текстів диктантів становить 180-200 слів з урахуванням як самотійних, так і службових частин мови. Для диктантів використовуються тексти, у яких кожне з опрацьованих правил орфографії та (або) пунктуації української мови представлене 3-5 прикладами.

Диктант оцінюється однією оцінкою на підставі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- виправляються, але не враховуються такі орфографічні та пунктуаційні помилки: на правила, які не внесено до шкільної програми; на ще не вивчені правила; у словах з написанням, що не перевіряється, над якими не проводилася спеціальна робота; у відтворенні так званої авторської пунктуації;
- повторювані помилки (у слові, яке повторюється в диктанті кілька разів) вважаються однією помилкою; однотипні (помилки на те саме правило, але в різних словах) вважаються кількома помилками;
- розрізняють грубі й негрубі помилки; зокрема, до негрубих належать такі:
 - 1) у винятках з усіх правил;
 - 2) у написанні великої літери в складних власних найменуваннях;
 - 3) у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками;
 - 4) у випадках, коли замість одного розділового знака поставлений інший і якщо можлива інша інтонація;
 - 5) у випадках, що вимагають розрізнення не і ні (у сполученнях не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...);
 - 6) пропуск одного зі сполучуваних розділових знаків або порушення їх послідовності;
 - 7) заміна українських літер російськими;
- п'ять виправлень неправильного написання на правильне прирівнюються до однієї помилки; - орфографічні та пунктуаційні помилки на неопрацьовані правила виправляються, але не враховуються.

НОРМАТИВИ ОЦІНЮВАННЯ ДИКТАНТУ

Бали	Кількість помилок
1	15-16 і більше
2	13-14
3	11-12
4	9-10
5	7-8
6	5-6
7	4
8	3
9	1+1 (негруба)
10	1
11	1 (негруба)
12	—

Рекомендована література

1. Бурячок А.А. Орфографічний словник / А.А. Бурячок. – Тернопіль, 2000.
2. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2002.
3. Головащук С.І. Орфографічний словник, 5–11 класи / С.І. Головащук. – К., 1996.
4. Головащук С.І. Українське літературне слововживання: словник-довідник / С.І.Головащук. – К., 1995.
5. Головащук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К.: Либідь, 1995.
6. Жебка І.І. Українська мова: інтенс. курс підготов. до випуск. та вступ. іспитів / І.І. Жебка. – К., 2001.
7. Караман С.О. Українська мова. Усний і письмовий (диктант) екзамени. Поглиблений етап вивчення: навчальний посібник у двох книгах С.О.Караман. – К., 1998.
8. Козачук Г.О. Підвищення грамотності учнів: навчально-методичний посібник / Г.О. Козачук. – К., 1995.
9. Козачук Г.О. Українська мова для абітурієнтів: навч. посіб.–3-тє вид., стер. / Г.О. Козачук. –К., 2001.
10. Кращі сучасні диктанти з української мови для 5-11 класів. [укл. О.Г.Романова]. – Донецьк, 2001.
11. Мельничайко В.Я. Українська мова. Письмовий екзамен. Як уникнути помилок / В.Я. Мельничайко. – Тернопіль, 1998.
12. Навчальний правописний словник української мови: близько 40 тис. слів [за заг. редакцією проф. Д.Х. Баранника]. – Х., 1997.
13. Олійник О.Б. Цариця-орфографія: навчальний посібник для вступників до вузів / О.Олійник, І. Кульчицька [за ред. В.М. Русанівського]. – К., 1994.
14. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. / Уклад.: М. М. Пещак та ін. – К.: Довіра, 2003.
15. Словник іншомовних слів [уклад.: С.М.Морозов, Л.М. Шкарапута]. – К., 2004.